

*Dr. Illés Sándor*¹

Hallgatók elképzelései sikeres öregedésükről

1. Elméleti háttér

Első látásra furcsa szókapcsolatnak, sőt ellentmondásnak látszik a sikeres öregedés. Azonban, mint sok figyelemre méltó gondolatnak, ennek is ókori gyökerei vannak (lásd Cicero és sztoikusok). A koncepció Észak-Amerikában vált divatossá a múlt század hetvenes éveitől és terjedt el a Földön. Aktualitását az adta meg, hogy az öregedés általános folyamattá vált és a siker újabb és újabb dimenzióira lelt az ember. Az öregedési folyamatot kiváltó egyik népmozgalmi tényező, nevezetesen a születéskor és magasabb életkorokban várható átlagos élettartam folyamatos növekedése nem tekinthető problémának. Éppen ellenkezőleg, örömteli, üdvözlendő, sőt támogatandó folyamatként fogható fel. A flexibilis időgazdálkodású nyugdíjasként megéleendő közel negyed százados életszakasz egy olyan új kihívást jelent a fejlett országokban, melyre adekvát válaszokat szükséges adni.

2. A kutatás módszere

Két felsőfokú tanintézményben, nevezetesen az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karon és a Kodolányi János Főiskolán végeztük a kutatást a 2006/2007-es tanévben az OTKA támogatásával. Az első intézményben az első éves levelezős szociális munkás hallgatók voltak a válaszadók. A másik intézményben másodéves nappalis idegenforgalmi szakmenedzser hallgatók fejtették ki a véleményüket. Mindkét csoportban, a félév eleji órák egyikén, amikor az öregedés jelenségét tárgyaltuk a „Demográfia” című kurzus, illetve „Idegenforgalmi földrajz” tantárgy keretében, a hallgatók 45 perces előadáson ismerték meg a sikeres öregedés koncepcióit, ismereteket szereztek az egymással konfrontáló nézetekről és praxisokról. A szemeszter vége felé haladva történt a szigorúan saját vélemények írásba foglalása, mely írásművek nem csak a hallottakon, hanem a formálódó saját véleményen alapultak.

3. Előzetes eredmények

A több mint 700 esszéből a kutatás jelenlegi fázisában durván 1/6-át hatodát sikerült feldolgozni. Rendkívül kicsi volt az együttműködést megtagadók száma, hiszen a 117 fő közül hat hallgató gondolta úgy, hogy nem válaszol. Egy példát az indokolások közül. „Életidegen ez a probléma!” – mondta egy modellként kiegészítő jövedelemhez jutó, ragyogó szépségű leányzó.

Megállapítottuk, hogy hipotéziseinknek megfelelően valóban nem központi problémája a húszas és harmincas éveikben járónak az öregedés jelensége. A válaszolók kevesebb, mint egyharmada az aktív életre vonatkozó tervei fényében fejtette ki elképzeléseit. A tervek inkább a sikeres aktív élet utáni öregedésüket tükrözték vissza. Az egyharmad nem érzekelte, hogy az öregkort egy minőségileg teljesen új életszakaszként értelmezték a sikeres öregedés teoretikusai.

¹ Dr. Illés Sándor KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest E-mail: illes@demografia.hu

A kétharmadnyi releváns válaszadó karakterisztikusan elkülönült az oktatási intézmények profilja szerint. A kodolányisok válaszaiban szinte kivétel nélkül előfordult az utazás-utazgatás vágya, míg a szociális munkások között a véleményt formálók mindössze negyede kívánt turisztikai élményhez jutni időskorában. További összefüggés, hogy a korosabb levelezősök válaszai sokrétűbbek voltak, mint a fiatal nappalisoké.

A turizmuson kívüli mobilitási tervek közül elsőként azt említjük meg, hogy a „nagy családom lesz és az unokáimmal foglalkozom” sztereotípiát után sokan hozzátették, hogy nem szeretnék a gyermekeikkel együtt élni. A közelükben igen, de együtt nem. Érdekes, hogy a nyüzsgő világvárosi lét taszítása, több esetben a „szigetre” menekülés tervében nyilvánult meg és még gyakrabban csendes falvakat vagy elhagyatott vidékeket jelöltek meg vándorlási célterületül. Explicite kimondott kivándorlási szándék és a külföldön megöregedés terve csak négy esetben fordult elő.

A válaszokból kiviláglott, hogy az öregedési folyamatot küzdelemként, alkalmazkodásként (együttélésként) és beletörődésként is felfogták. A sikeres öregedés koncepciójának teoretikusai egyértelműen az alkalmazkodást preferálják. Az alkalmazkodásra törekvés stratégiájának dominanciája derült ki a válaszokból is. A szerző számára szimpatikus „csak ülök és tűnődöm” attitűd óhaja senkinél sem fordult elő. A hallgatók a legkülönbözőbb aktivitásokra helyezték a hangsúlyt. Bár az individuum szerepét emeltük ki az ismeretterjesztő, ráhangoló előadásban és hangsúlyozottan saját véleményét kértünk, mégis az derült ki, hogy sikeresen megöregedni a hallgatók többsége párban szeretne.